

Kristillisdemokraattien koulutuspoliittinen ohjelma 2026

Kristillisdemokraatit
Kristdemokraterna

Kristillisdemokraattien koulutuspoliittinen ohjelma 2026

Tämä ohjelma on hyväksytty puoluehallituksen kokouksessa 24.10.2025

Johdanto

Koulutuksella Suomi nousuun

Suomen menestyksen perustana ovat olleet sivistys, osaaminen ja mahdollisuuksien tasa-arvo. Koulutus on ollut keskeinen väylä, jonka avulla jokainen on voinut rakentaa tulevaisuuttaan omista lähtökohdistaan riippumatta. Muuttuvassa maailmassa sivistys, osaaminen ja kyky oppia uutta ovat myös tulevaisuuden hyvinvoinnin, kasvun, kilpailukyvyn ja yhteiskunnan toimivuuden tärkeimpiä edellytyksiä.

Kristillisdemokraattien koulutuspolitiikan lähtökohtana on jokaisen ihmisen jakamaton ihmisarvo. Jokainen lapsi, nuori ja aikuinen on arvokas ja ainutlaatuinen. Koulutusjärjestelmän tehtävänä on tunnistaa erilaiset vahvuudet, tukea jokaisen oppimista sekä tarjota mahdollisuuksia kasvaa täyteen potentiaaliinsa. Sivistyksen tulee kuulua kaikille taustasta, asuinpaikasta tai elämäntilanteesta riippumatta. Vamma, sairaus tai toimintarajoite ei saa muodostua esteeksi koulutukseen osallistumiselle.

Suomalaisten oppimistulosten heikentyminen on vakava huolenaihe. Kehityksen suunta voidaan kuitenkin kääntää määrätietoisilla toimilla. Ongelmia ei ratkaista madaltamalla tavoitteita, vaan vahvistamalla niitä tekijöitä, joiden tiedetään tukevan oppimista: perustaitojen harjoittelua, riittävän pieniä ryhmäkokoja, toimivaa oppimisen tukea, työrauhaa, opettajan pedagogista auktoriteettia, koulunkäynninohjaajan tukea, kodin ja koulun yhteistyötä, riittävää kielitaitoa sekä oppilaan omaa vastuuta opiskelustaan. Ikäluokkien pienentymisestä vapautuvia varoja tulee jatkossakin osoittaa koulutukseen, jotta oppimistulokset ja koulutustaso saadaan nousuun.

Nuorille on välitettävä vahva usko siihen, että koulutuksella, omalla työllä, yritteliäisyydellä ja vastuunkannolla voi vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Koulutuspolitiikan tulee perustua tutkittuun tietoon ja ratkaisuihin, jotka vahvistavat osaamista ja oppimistuloksia. Oppimistulosten ja osaamisen kehittymistä tulee seurata eri koulutusasteille soveltuvilla mittareilla ja hyödyntää tuloksia opetuksen kehittämisessä.

Jokaisella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Kiusaamiselle, häirinnälle ja väkivallalle on oltava nollatoleranssi. Niitä tulee ehkäistä suunnitelmallisesti, havaittuihin tilanteisiin puuttua viipymättä ja puuttumisen vaikutuksia seurata. Turvallinen arki edellyttää myös yhteisöllisyyttä, toisten kunnioittamista ja selkeitä yhteisiä toimintatapoja.

Kodilla on ensisijainen kasvatusvastuu. Varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten tehtävänä on toimia yhteistyössä kotien kanssa sekä tukea että osallistaa molempia vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Luottamus kodin ja koulun välillä luo perustan lapsen ja nuoren tasapainoiselle kasvulle, hyvinvoinnille ja oppimiselle.

Kasvatus ja opetus eivät tapahdu arvotyhjiössä. Oppijoiden ja perheiden vakaumusta ja arvomaailmaa tulee kunnioittaa opetuksen sisällöissä ja käytännön ratkaisuissa kaikilla koulutusasteilla. Suomalainen kulttuuriperintö ja kristillinen arvoperintö ovat merkittävä osa

yhteiskuntamme historiaa, identiteettiä ja yleissivistystä. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuus tutustua tähän perintöön osana koulutuspolkuaan varhaiskasvatuksesta perusopetuksen toisen asteen koulutuksen päättymiseen saakka.

Sivistys luo kykyä kantaa vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja yhteisestä tulevaisuudesta. Näiden arvojen varaan rakentuu välittävä, vastuullinen ja menestyvä Suomi.

Tietoon perustuvaa koulutuspolitiikkaa ja vahvempia oppimistuloksia

Oppimistulosten parantaminen (PISA-tulosten) edellyttävät selkeitä osaamistavoitteita ja riittävää vaatimustasoa. Oppimisen haasteita ei ratkaista madaltamalla tavoitteita, vaan vahvistamalla opetusta, harjoittelua ja tukea. Hallituksessa toteutimme osaamistakuun, jolla määritellään vähimmäisosaamistaso luokalta toiselle edettäessä ja varmistetaan jokaisen perusopetuksen päättävän nuoren perustaidot. Seuraavalle luokka-asteelle siirtymisen tulee perustua riittävien perustaitojen saavuttamiseen, jotta osaamisvajeet eivät kasaannu. Samalla on huolehdittava siitä, että myös lahjakkaat ja nopeasti etenevät oppilaat saavat kykyjään ja tarpeitaan vastaavaa opetusta.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta arvioi tuoreessa mietinnössään (TrVM 11/2026 vp— O 20/2024 vp) perusopetuksen oppimistulosten kehitystä, koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista sekä koulutuspolitiikan tietopohjan riittävyyttä. Valiokunta nostaa esiin huolen oppimistulosten heikkenemisestä, kasvavista osaamiseroista ja päätöksenteon tueksi tarvittavan tiedon puutteista. Mietinnön mukaan koulutusjärjestelmän kehittämisen tulee perustua nykyistä vahvemmin tutkimus-, arviointi- ja seurantatietoon.

Tarkastusvaliokunnan mietinnön mukaan nykyinen arviointi- ja tietojärjestelmä ei tuota riittävästi tietoa koulutuspolitiikan tueksi, minkä vuoksi perusopetuksen tietopohjaa, arviointia ja oppimistulosten seurantaa on kehitettävä pitkäjänteisesti. Suomalaisen koulutusjärjestelmän vahvuutena on ollut korkea osaamistaso ja koulutuksellinen tasa-arvo. Viime vuosikymmenten aikana oppimistulokset ovat kuitenkin heikentyneet, osaamiserot kasvaneet ja perhetaustan merkitys koulutuspolkuihin vahvistunut. Kehitykseen on puututtava määrätietoisesti. Koulutuspolitiikan tulee perustua ajantasaiseen, luotettavaan ja vertailukelpoiseen tietoon, jonka avulla voidaan tunnistaa oppimisvajeet ajoissa, arvioida erilaisten toimenpiteiden vaikuttavuutta ja kohdentaa resurssit sinne, missä niillä saavutetaan parhaat tulokset. Samalla on vahvistettava koulutuksellista tasa-arvoa, ehkäistävä koulujen eriytymistä ja varmistettava, että jokainen lapsi saa taustastaan riippumatta riittävät perustaidot jatko-opintoihin ja työelämään.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan koulutuspolitiikan tietopohjaa kehittämällä oppimistulosten, oppimisen tuen ja koulutuksellisen tasa-arvon seurantaa.
- Kehitetään kansallista arviointijärjestelmää ja vahvistetaan arvioinnin yhdenvertaisuutta.
- Parannetaan koulutuksen resurssien ja vaikuttavuuden seurantaa päätöksenteon tueksi.

- Otetaan käyttöön opettajarekisteri osaamistarpeiden ennakoinnin ja henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi.
- Varmistetaan, että koulutuspoliittinen päätöksenteko perustuu tutkimus- ja arviointitietoon sekä vaikuttavuuden arviointiin.

1. Varhaiskasvatus ja esiopetus

Perheen tukena, lapsen parhaaksi

Varhaiskasvatuksen tärkein tehtävä on turvata lapselle hyvä ja turvallinen lapsuus sekä luoda vahva perusta oppimiselle ja hyvinvoinnille. Jokaisella lapsella on oikeus tulla nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi omana ainutlaatuisena itsenään. Varhaiskasvatuksessa tulee vahvistaa tunnetaitoja, vuorovaikutustaitoja, yhteisöllisyyttä, itseluottamusta ja oppimisen iloa. Turvallinen ja kannustava ilmapiiri, positiivinen pedagogiikka sekä kiusaamisen ennaltaehkäisy tukevat lapsen tasapainoista kasvua.

Kristillisdemokraattien mukaan vanhemmilla on ensisijainen vastuu ja oikeus lastensa kasvatukseen. Yhteiskunnan tehtävänä on tukea perheitä ja mahdollistaa erilaiset lastenhoidon vaihtoehdot, kuten kotihoito, kunnallinen varhaiskasvatus ja yksityiset palvelut.

Kotihoitoa ja varhaiskasvatusta ei tule asettaa vastakkain, vaan lastenhoitojärjestelmää on kehitettävä joustavasti perheiden erilaiset tarpeet huomioiden. Perheillä tulee olla aito mahdollisuus valita lapselleen sopivin hoitomuoto. Kotihoidon tulee säilyä erityisesti pienimpien lasten kohdalla todellisena vaihtoehtona. Siksi kotihoidon tukea ja kuntalisien käyttöä on kehitettävä perheiden valinnanvapauden vahvistamiseksi samalla, kun laadukas varhaiskasvatus turvataan koko maassa. Vastaavasti varhaiskasvatuksen asiakasmaksut on pidettävä kohtuullisina ja maksujärjestelmää kehitettävä siten, että se tukee perheiden valinnanvapautta, mahdollistaa hoidon toteutumisen sekä kannustaa työntekoon kaikissa tuloluokissa.

Päivittäinen liikkuminen, ulkoilu ja luonnossa oppiminen kuuluvat laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Liikunnallista toimintakulttuuria tulee vahvistaa yhteistyössä perheiden kanssa.

Suhtaudumme myönteisesti maksuttoman esiopetuksen tarjoamiseen viisivuotiaille vapaaehtoisena. Sen tulee tukea lasten oppimisvalmiuksia ikätasoisesti ja leikin kautta sekä säilyttää perheiden mahdollisuus päättää osallistumisesta.

Seurakuntien ja varhaiskasvatuksen yhteistyö tukee varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteita. Varhaiskasvatuksen järjestäjillä tulee olla aito mahdollisuus tehdä yhteistyötä seurakuntien kanssa sekä tutustuttaa lapsia suomalaisiin perinteisiin kasvatuksen tavoitteiden mukaisesti.

Äitienpäivä ja isänpäivä on säilytettävä niiden omilla nimillään ja ne voidaan huomioida osana varhaiskasvatusta, kuten askarteluissa. Äitiydestä ja isyydestä puhutaan luontevasti lasten erilaiset perhetilanteet hienotunteisesti huomioiden.

Laadukas varhaiskasvatus tarvitsee osaajia

Varhaiskasvatuksen laadun suurimpia haasteita ovat henkilöstöpula, työn kuormittavuus ja osaavan henkilöstön saatavuus. Erityisesti varhaiskasvatuksen opettajista ja erityisopettajista on monin paikoin pulaa. Alan veto- ja pitovoimaa on vahvistettava parantamalla työoloja, johtamista, työhyvinvointia, palkkausta ja urakehitysmahdollisuuksia.

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää monipuolista henkilöstörakennetta, jossa yhdistyvät sekä korkeakoulutettu pedagoginen osaaminen että vahva käytännön kasvatustyön ammattitaito. Kaikkien työntekijöiden ei tarvitse olla korkeakoulutettuja, vaan eri tehtäviin tarvitaan erilaista osaamista.

Riittävän pienet lapsiryhmät mahdollistavat yksilöllisen kohtaamisen, turvallisen arjen ja laadukkaan pedagogiikan. Erityisesti alle kolmevuotiaiden lasten ryhmäkokoihin tulee kiinnittää huomiota. Saman perheen sisarukset tulee lähtökohtaisesti sijoittaa samaan päiväkotiyksikköön. Lapsiryhmien ja henkilöstön pysyvyyttä tulee vahvistaa, jotta lapsille muodostuu turvallisia ja jatkuvia vuorovaikutussuhteita tuttuihin aikuisiin ja toisiin lapsiin. Henkilöstömitoitusten toteutumista on valvottava tehokkaasti sekä julkisissa että yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa.

Päiväkotien tilojen on oltava turvallisia kaikissa lasten arjen tilanteissa. Ammattilaisilla on oltava riittävä koulutus riskien tunnistamiseen sekä poikkeustilanteissa toimimiseen. Vanhempien tulee aina voida jättää lapsensa hoitoon ilman pelkoa. Mahdollisista riskitilanteista on kommunikoitava vanhempien kanssa avoimesti, jotta huoli ei kasva.

Varhaiskasvatuksen moniammatillista osaamista tulee vahvistaa erityisesti sosiaali- ja perhetyön näkökulmasta. Työntekijöiden hyvinvointi, riittävä tuki ja alan pitovoima ovat keskeisiä laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumiselle. Varhaiskasvatukseen monialaista osaamista tuovat yliopistosta, ammattikorkeakoulusta ja ammatillisista opinnoista valmistuneet ammattilaiset, joilla kaikilla on tärkeä rooli päiväkodin arjessa.

Kristillisdemokraatit kannattavat opettajarekisterin hyödyntämistä myös varhaiskasvatuksen opettajien saatavuuden, kelpoisuuden ja koulutustarpeiden ennakoinnissa.

Varhainen tuki ja kotoutuminen

Oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin haasteisiin puuttuminen varhaisessa vaiheessa ehkäisee ongelmien kasautumista myöhemmillä koulutusasteilla. Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille riippumatta asuinpaikasta.

Varhaiskasvatuksen, koulutuksen, kuntoutuksen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen tulee muodostaa lapselle ja perheelle sujuva kokonaisuus. Palvelujen yhteensovittamisella tulee vähentää perheiden asiointitaakkaa ja turvata lapsen tarvitseman tuen oikea-aikaisuus.

Maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumista varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen tulee vahvistaa, koska varhainen osallistuminen tukee suomen tai ruotsin kielen oppimista, yhdenvertaisia oppimisvalmiuksia sekä myöhempää koulumenestystä. Kielellisillä valmiuksilla on ratkaiseva merkitys lapsen koulutuspolulle, osallisuudelle ja yhteiskuntaan integroitumiselle. Hallituksessa olemme edistäneet kotihoidon tuen Norjan mallia, jossa kotihoidon tuen saaminen sidotaan Suomessa asumisaikaan. Tavoitteena on vahvistaa maahanmuuttajavanhempien kotoutumista ja työllistymistä sekä lasten osallistumista varhaiskasvatukseen.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan perheiden valinnanvapautta kehittämällä kotihoidon tukea ja lisäämällä kotihoidontuen kuntalisien käyttöä.
- Kunnioitetaan kotien kasvatusvastuuta ja perheiden vakaumusta.
- Turvataan äitienpäivän ja isänpäivän huomioiminen osana varhaiskasvatusta sekä äitiyden ja isyyden näkyvä asema.
- Vahvistetaan huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa ja kehitetään kodin ja varhaiskasvatuksen avointa vuorovaikutusta sekä turvataan molempien vanhempien mahdollisuus saada koulunkäyntiä koskevat tiedot ja osallistua lastaan koskeviin asioihin varmistamalla koulun viestintä molempiin koteihin.
- Kehitetään päiväkotien pihoja luonnonmukaisiksi ja liikkumiseen kannustaviksi.
- Tuetaan seurakuntien ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä.
- Pienennetään erityisesti pienten lasten ryhmäkokoja.
- Huolehditaan henkilöstömitoitusten toteutumisesta ja vahvistetaan henkilöstön saatavuutta, työhyvinvointia ja palkkausta.
- Lisätään moniammatillista osaamista sekä sosiaali- ja perhetyön tukea varhaiskasvatukseen.
- Edistetään kummimummi- ja kummivaaritoimintaa päiväkodeissa.
- Turvataan lapsen oikeus oikea-aikaiseen tukeen ja varmistetaan oppimisen tuen riittävät resurssit.
- Turvataan vammaisten lasten yhdenvertainen osallistuminen varhaiskasvatukseen sekä tuen jatkuvuus koulupolulla vahvistamalla koulutuksen, kuntoutuksen ja muiden palvelujen yhteistyötä.
- Vahvistetaan maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumista varhaiskasvatukseen sekä kehitetään valmistavaa esiopetusta ja kielellisten valmiuksien tukea sujuvan koulupolun varmistamiseksi ennen perusopetuksen alkua.
- Valmistavaa esiopetusta vahvistetaan lisäämällä suomen kielen opetusta kahdella viikkotunnilla, säätämällä S2-opetus varhaiskasvatuksessa lakisääteiseksi ja kasvattamalla varhaiskasvatukseen osallistumisastetta.
- Kehitetään kotihoidon tuen Norjan mallia sen vaikutuksista saadun tiedon pohjalta.

2. Perusopetus

Vahvat perustaidot jokaiselle

Perusopetuksen tehtävänä on antaa jokaiselle lapselle vahvat tiedot ja taidot jatko-opintoihin, työelämään ja hyvään elämään. Perusopetuksen rahoituksen tulee turvata laadukas opetus, riittävä oppimisen tuki ja kohtuulliset ryhmäkoot koko maassa.

Viime vuosien kehitys on ollut huolestuttavaa. Oppimistulokset (PISA-tulokset) ovat heikentyneet erityisesti lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä. Samalla oppilaiden väliset erot ovat kasvaneet, ja perhetaustan vaikutus oppimistuloksiin on vahvistunut. Oppimistulosten seurannassa tulee tunnistaa myös sukupuolten väliset osaamiserot ja kohdentaa tukea niiden kaventamiseen oppilaiden yksilölliset tarpeet huomioiden.

Koulutuksen painopiste on palautettava perusasioihin. Luku-, kirjoitus- ja laskutaito ovat kaiken oppimisen perusta. Perustaitojen vahvistamiseen on kohdennettava riittävästi opetusta, harjoittelua ja tukea. Lisäsimme hallituksessa perusopetuksen vähimmäistuntimäärää kolmella vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Tavoitteena on vahvistaa perustaitojen osaamista, nostaa oppimistuloksia ja varmistaa, että jokainen saavuttaa peruskoulusta riittävät tiedot ja taidot jatko-opintoja ja työelämää varten.

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada tarvitsemansa tuki oikea-aikaisesti. Hallituksessa uudistimme esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen, jotta jokainen oppilas saa riittävää tukea tarpeidensa mukaan. Samalla kevensimme opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen resursseja on edelleen seurattava ja vahvistettava, lisättävä erityisopettajien määrää ja huolehdittava siitä, että opetusryhmät pysyvät riittävän pieninä. Näin voidaan parantaa oppimistuloksia, tukea työrauhaa ja varmistaa oppilaiden yksilöllinen huomioiminen.

Pienryhmäopetuksen ja erityisluokkien mahdollisuus tulee säilyttää silloin, kun se on oppilaan edun mukaista. Samalla myös lahjakkaiden ja nopeasti etenevien oppilaiden tarpeet on tunnistettava nykyistä paremmin, jotta jokainen oppilas saa omia kykyjään ja tarpeitaan vastaavaa opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta ja ohjausta tulee kehittää esimerkiksi pitkien koulumatkojen tai terveydellisten syiden vuoksi.

Vammaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja koulutukseen ensisijaisesti omassa lähiyhteisössään. Tarvitaan riittäviä resursseja, osaavaa henkilöstöä, tarkoituksenmukaisia ryhmäkokoja sekä tarvittaessa yksilöllisiä ratkaisuja ja erityisryhmiä. Vammaisten henkilöiden yhdenvertaisia koulutusmahdollisuuksia on vahvistettava siten, että koulutus- ja uravalintoja ohjaavat osaaminen ja kiinnostus, eivät toimintarajoitteet.

Laadukas opetus ja hyvinvoiva koulu

Korkeatasoisesta opettajankoulutuksesta ja opettajan ammatin arvostuksesta tulee pitää kiinni myös tulevaisuudessa. Opettajien hallinnollista työtaakkaa on vähennettävä. Opettajilla tulee olla aikaa opetukseen, kasvatukseen, oppilaiden kohtaamiseen sekä yhteistyöhön kotien kanssa.
Opettajilla ja rehtoreilla tulee olla riittävät keinot puuttua häiritsevään käyttäytymiseen, kiusaamiseen ja väkivaltaan sekä palauttaa työrauha luokkaan. Hallituksessa olemme rajoittaneet mobiililaitteiden käyttöä oppitunneilla. Laitteiden käyttöä tulee jatkossa vähentää myös välitunneilla, jotta koulupäivään jää enemmän tilaa liikkumiselle, yhdessäololle ja kasvokkaiselle vuorovaikutukselle.

Hallituskaudella perusopetuksen tavoitteisiin lisättiin oppilaiden liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Tavoitteen tulee näkyä koulujen arjessa, sillä liikunta tukee oppimista, hyvinvointia ja mielenterveyttä. Tunti liikettä koulupäivässä voi kertyä opetuksen, taukojen ja välituntien aikaisesta aktiivisuudesta.

Hallituskaudella Harrastamisen Suomen malli vakinaistettiin ja sen rahoitusta vahvistettiin. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus vähintään yhteen mielekkääseen ja maksuttomaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä perheen tulotasosta riippumatta. Harrastusmahdollisuuksien vahvistamisessa on hyvä tehdä tiivistä yhteistyötä paikallisten urheiluseurojen kanssa.

Mielenterveyden haasteiden lisääntyminen näkyy koulujen arjessa. Opiskeluhuollon, koulupsykologien, kuraattorien ja kouluterveydenhuollon resurssien tulee vastata kasvaneeseen tarpeeseen. Yhteistyön hyvinvointialueen kanssa tulee olla sujuvaa.

Oppimisen tuen ja opiskeluhuollon palveluiden lisäksi kouluissa on huolehdittava riittävästä aikuisten läsnäolosta arjen keskellä. Oppilailla tulee olla mahdollisuus kohdata turvallisia aikuisia, joilla on aikaa kuunnella, tukea ja huomata avun tarve riittävän varhain. Opettajien rinnalla myös koulunkäynninohjaajilla, nuorisotyöntekijöillä ja muulla oppilaiden arkea tukevalla henkilöstöllä on tärkeä rooli hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja turvallisen kouluympäristön vahvistamisessa.

Vahva kotitalousosaaminen antaa valmiuksia arjen hallintaan, taloudenpitoon sekä varautumiseen ja selviytymiseen erilaisissa häiriö- ja kriisitilanteissa. Varautumisen perusteiden tulee näkyä nykyistä vahvemmin opetuksessa kaikilla koulutusasteilla. Oppilaille ja opiskelijoille tulee antaa käytännön taitoja, jotka vahvistavat omatoimisuutta, turvallisuusosaamista, mediakriittisyyttä sekä kykyä toimia poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa.

Koulujen alueellista eriytymistä tulee ehkäistä. Lähikoulu on osa lasten turvallista arkea, yhteisöllisyyttä ja alueiden elinvoimaa. Kouluverkkoa koskevissa päätöksissä tulee huomioida lasten hyvinvointi, oppimisen tuen toteutumismahdollisuudet, koulumatkojen kohtuullisuus ja alueellinen yhdenvertaisuus. Oppilaaksiottoalueiden muuttamisen sijaan kouluille, joissa kielituen ja oppimisen tuen tarve on suuri, on turvattava riittävät resurssit.

Kodin ja koulun yhteistyö on yksi tärkeimmistä oppimisen onnistumista tukevista tekijöistä. Vanhemmille tulee tarjota mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti kouluyhteisön toimintaan ja lastensa koulunkäynnin tukemiseen. Tiedonkulku vanhemmille turvataan heidän oikeuksiensa mukaisesti.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Opettajien, varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä sosiaalialan ammattilaisten rinnalla myös esimerkiksi yhteisöpedagogeilla on tärkeä rooli lasten ja nuorten ohjauksessa, yhteisöllisyyden vahvistamisessa ja arjen toimintakyvyn tukemisessa. Lasten ja nuorten palveluissa tulee hyödyntää nykyistä paremmin kaikkien kasvatusalan ammattilaisten osaamista.

Tuetaan lapsen ja nuoren kasvua biologisen sukupuolensa mukaisesti sekä myönteistä suhdetta omaan kehoon. Tyttö- ja poika-nimityksiä käytetään kunnioittavasti ilman stereotypioita. Seksuaalikasvatus perustuu ikätasoiseen asiatietoon ja vakaumusten kunnioittamiseen.

Järjestöjen, seurakuntien ja muiden yhteisöjen järjestämät läksykerhot, harrastukset ja muu matalan kynnyksen toiminta tukevat lasten oppimista, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Koulujen yhteistyötä näiden toimijoiden kanssa tulee vahvistaa.

Uskonnonopetus on tärkeä osa suomalaista sivistysperintöä ja katsomuksellista yleissivistystä. Haluamme säilyttää oman uskonnon opetuksen emmekä korvata sitä kaikille yhteisellä katsomusaineella. Oman uskonnon tunteminen vahvistaa valmiuksia ymmärtää myös muita uskontoja ja katsomuksia sekä kristillisen uskon merkitystä suomalaisessa kulttuuriperinnössä. Tarvitsemme tässä ajassa enemmän uskontojen ymmärtämistä, ei vähemmän.

Yksityiset koulut

Yksityiset koulut täydentävät suomalaista koulutusjärjestelmää ja lisäävät perheiden valinnanmahdollisuuksia. Ne toteuttavat samoja kasvatuksen ja koulutuksen tavoitteita kuin kunnalliset koulut, ja niiden toimintaedellytykset on turvattava.

Hallituksessa nostimme yksityisten perusopetuksen järjestäjien kotikuntakorvauksen 94 prosentista 100 prosenttiin. Samalla niille säädettiin velvollisuus järjestää erityistä tukea yhdenvertaisesti kuntien kanssa. Riittävällä rahoituksella tulee turvata myös yksityisten koulujen oppilaiden tarvitsema oppimisen tuki.

Koulujen järjestämislupien tulee perustua selkeisiin, ennalta määriteltyihin ja tasapuolisiin kriteereihin eikä sitä tule estää ideologisista tai poliittisista syistä. Tämä koskee myös kristillisiä kouluja. Alueen laskeva lapsimäärä ei saa yksin estää järjestämisluvan myöntämistä, jos kehitys on huomioitu koulun toiminnan suunnittelussa ja järjestämisluvan edellytykset täyttyvät.

Kotiopetus tulee säilyttää vaihtoehtona oppivelvollisuuden suorittamiseen. Kotiopetus voi olla lapselle sopiva ratkaisu esimerkiksi pitkien koulumatkojen tai terveydellisten syiden vuoksi. Kotiopetuksen kieltämisen sijaan tulee varmistaa, että kunnat vastaavat heidän tehtävänään olevasta valvonnasta. Tarvittaessa valvontaa tulee vahvistaa, selkeyttää valtakunnallista

ohjeistusta ja varmistaa kuntien riittävä osaaminen. Kotiopetukseen ja epävirallisiin kotiopetusryhmiin liittyvät radikalisoitumisen ja puutteellisen opetuksen riskit on otettava vakavasti. Oppimisen säännöllisellä seurannalla ja lapsen kohtaamisella tulee varmistaa opetuksen riittävyys sekä tunnistaa tilanteet, joissa lapsen oikeudet tai turvallisuus vaarantuvat. Tarvittaessa lapsi tulee voida siirtää läsnäolo-opetukseen, mikäli opetuksen tavoitteita ei saavuteta tai opetukseen liittyy muita riskejä.

Maahanmuuttajataustaiset oppilaat

Perusopetuksella on keskeinen rooli kotoutumisessa, ja koulutusjärjestelmän tulee tarjota jokaiselle oppilaalle mahdollisuus oppia, integroitua yhteiskuntaan ja rakentaa tulevaisuuttaan taustastaan riippumatta. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oppimistulokset ovat Suomessa keskimäärin kantaväestöä heikompia erityisesti lukutaidossa ja matematiikassa, mutta oppilaiden lähtökohdat vaihtelevat merkittävästi.

Valmistavaa opetusta, kielitietoista opetusta sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä (S2/R2) -opetusta tulee vahvistaa, sillä riittävä kotimaisen kielen osaaminen on keskeinen edellytys oppimiselle, jatkoopintoihin siirtymiselle, työllistymiselle ja onnistuneelle kotoutumiselle. S2/R2-opetuksen tehtävänä tulee olla aidosti toimivan kielitaidon saavuttaminen, ei pysyvä rinnakkainen opintopolku. Kielen oppimisen tulee olla tavoitteellista, ja opetuksen on johdettava toimivan kielitaidon saavuttamiseen, jotta oppilas pystyy opiskelemaan eri oppiaineita ja osallistumaan täysipainoisesti yhteiskuntaan.

Oppilaiden edistymistä on seurattava säännöllisesti ja tukea tarjottava yksilöllisten tarpeiden mukaan. Opettajilla tulee olla riittävä osaaminen maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kielen oppimisen, kotoutumisen ja koulunkäynnin tukemiseen.

Kodin ja koulun yhteistyö on erityisen tärkeää kotoutumisen onnistumisessa. Yhteistyössä tulee varmistaa, että huoltajat saavat ymmärrettävää tietoa koulun toiminnasta ja voivat tukea lapsensa koulunkäyntiä.

Toimenpiteet:

- Tavoitellaan perusopetuksen rahoituksen nostamista kohti pohjoismaista tasoa.
- Vahvistetaan luku-, kirjoitus- ja laskutaitoa sekä turvataan oppimisen tuen resurssit.
- Kavennetaan ja ennaltaehkäistään asuinalueesta sekä perhe- ja sosioekonomisesta taustasta johtuvia oppimiseroja.
- Turvataan vammaisille oppilaille esteettömät oppimisympäristöt, saavutettavat oppimateriaalit sekä tarvittavat apuvälineet, avustaja- ja tulkkauspalvelut.
- Turvataan oppilaan tarvitsemien tukipalvelujen jatkuvuus siirryttäessä perusopetuksesta toiselle asteelle.
- Edistetään tekninen työ ja teknologia (TTT) -oppiaineen käyttöönottoa perusopetuksessa sekä vahvistetaan teknologiaosaamista tukevia opetus- ja opettajaresursseja.
- Lisätään TET-harjoittelun määrää peruskoulussa yhdellä viikolla.

- Vahvistetaan lapsistrategian toteutuksessa kotien, koulujen, palvelujen ja järjestöjen kasvatuskumppanuutta ja selkeytetään niiden vastuita turvallisen arjen edistämiseksi ja kiusaamisväkivallan ehkäisemiseksi.
- Vähennetään mobiililaitteiden käyttöä välitunneilla ja vahvistetaan liikkumista sekä kasvokkaista vuorovaikutusta.
- Lisätään tunti liikettä jokaiseen koulupäivään vahvistamalla Liikkuva koulu -ohjelmaa, toiminnallista opetusta sekä tauko- ja välituntiliikuntaa.
- Otetaan perusopetuksessa käyttöön liikuntavalmentaja- ja koulu-PT-toimintaa välituntiliikunnan, henkilökohtaisen liikuntaohjauksen ja lajikokeilujen lisäämiseksi.
- Liikunnan oppiaineessa oppilaan kehittymistä tulee tukea asettamalla oppilaan etenemistä edistäviä ja seurattavia osaamistavoitteita.
- Edistetään turvallisia kävely- ja pyöräreittejä lasten ja nuorten aktiivisten koulumatkojen mahdollistamiseksi.
- Kehitetään koulupihoja luonnonmukaisiksi ja liikkumiseen kannustaviksi.
- Vahvistetaan Harrastamisen Suomen mallia lisäämällä lasten ja nuorten toiveisiin perustuvia maksuttomia harrastusmahdollisuuksia ja tavoittamalla myös harrastusten ulkopuolelle jäävät lapset ja nuoret.
- Sovitetaan koulukuljetuksia koulupäivän jälkeiseen harrastustoimintaan niin, että myös kuljetusoppilailla on mahdollisuus osallistua.
- Edistetään välipalan tarjoamista koulupäivän jälkeen alkavaan harrastustoimintaan osallistuville oppilaille heidän jaksamisensa ja hyvinvointinsa tukemiseksi.
- Vahvistetaan opiskeluhuollon palveluja.
- Vahvistetaan kotitalous- ja turvallisuusosaamista sekä sisällytetään varautumisen perustaidot osaksi opetusta.
- Otetaan käyttöön lähikoululisä lähikoulujen ja kyläkoulujen säilymisen sekä kohtuullisten koulumatkojen turvaamiseksi.
- Edistetään koulumummi- ja kouluvaaritoimintaa kouluissa.
- Tuetaan seurakuntien ja perusopetuksen yhteistyötä.
- Turvataan oman uskonnon opetuksen asema eikä korvata sitä kaikille yhteisellä katsomusaineella.
- Varmistetaan yksityisten koulujen selkeät ja ennakoitavat lupakäytännöt sekä järjestämislupien myöntäminen tasapuolisin perustein esimerkiksi kristillisille kouluille.
- Säilytetään kotiopetus vaihtoehtona oppivelvollisuuden suorittamiseen ja vahvistetaan sen valtakunnallista ohjeistusta, oppimisen seurantaa, valvontaa sekä riskien kartoittamista.
- Vahvistetaan valmistavaa opetusta sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä (S2/R2) -opetusta sekä varmistetaan opetushenkilöstön riittävä osaaminen.
- Tehdään opetussuunnitelmissa ja opetuksessa selkeä ero termien sukupuolen, sukupuoliidentiteetin ja sukupuolen ilmaisun välillä. Turvataan lapsen kasvurauha.
- Lisätään kouluopetukseen opetusta hedelmällisyystietoisuudesta lisäämään nuorten ymmärrystä lisääntymisterveydestä.
- Selvitetään luokanohjauksen aseman vahvistamista lainsäädännössä ja opetussuunnitelmissa sekä varmistetaan luokanohjaajille riittävä tuki, koulutus ja yhtenäiset toimintamallit.

3. Toinen aste

Toisen asteen koulutuksella on keskeinen merkitys nuorten tulevaisuuden, työelämävalmiuksien ja laajemmin yhteiskunnan osaamisen kannalta. Perusopetuksen jälkeen jokaiselle nuorelle tulee löytyä mielekäs koulutuspolku kohti työelämää, yrittäjyyttä tai jatko-opintoja. Koulutuksen tulee vahvistaa yleissivistystä, ammatillista osaamista, kriittistä ajattelua sekä valmiuksia toimia muuttuvassa yhteiskunnassa.

Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten tulee tarjota valmiuksia yrittäjyyteen, taloudenhallintaan, ja vastuulliseen työelämässä toimimiseen. Nuoria opiskelijoita on tuettava opintojen suunnittelussa ja suorittamisessa selkeillä lukujärjestyksillä ja kurssirakenteilla sekä riittävällä lähiopetuksella. Laadukas opinto-ohjaus auttaa nuorta tunnistamaan omat vahvuutensa, löytämään itselleen sopivan koulutus- ja urapolun sekä siirtymään sujuvasti jatko-opintoihin ja työelämään.

Oppimisen tuki on tärkeää myös toisella asteella. Tällä hallituskaudella on vahvistettu toisen asteen opiskelijoiden oikeutta oppimisen tukeen ja lisätty sen rahoitusta pysyvästi 20 miljoonalla eurolla vuodessa. Lisärahoitus jakautuu tasan lukioiden ja ammatillisen koulutuksen kesken.

Opiskeluhuollon palvelujen tulee olla saavutettavia ja oikea-aikaisia, ja oppilaitoksissa on vahvistettava yhteisöllisyyttä sekä matalan kynnyksen tukea. Hyvinvointiin ja mielenterveyteen liittyvät haasteet on tunnistettava varhain, jotta tuki voidaan tarjota ajoissa.

Säännöllinen liikunta sekä maksuttomat, nuorten toiveita vastaavat harrastukset tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista, oppimista ja yhteisöllisyyttä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää vähän liikkuvien ja harrastustoiminnan ulkopuolelle jäävien opiskelijoiden tavoittamiseen. Tavoitteellisen urheilun tulee olla yhdistettävissä opiskeluun, jotta urheilija voi suorittaa tutkinnon ja rakentaa tulevaisuuttaan myös urheilu-uran jälkeen.

Vaikka nuoren itsenäisyys kasvaa toisella asteella, kodin merkitys säilyy tärkeänä. Oppilaitosten tulee tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa opiskelijan hyvinvoinnin, opintojen etenemisen ja tulevaisuuden suunnittelun tukemiseksi. Avoin yhteistyö vahvistaa nuoren mahdollisuuksia onnistua opinnoissaan ja ehkäisee ongelmien kasautumista. Oppilaitoksissa on tärkeä huomioida alaikäisen opiskelijan molemmat vanhemmat ja huolehtia viestinnästä heidän oikeuksiensa mukaisesti.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen tehtävänä on tarjota vahva yleissivistys sekä valmiudet korkeakouluopintoihin, työelämään ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukion tulee vahvistaa opiskelijoiden tiedollisia valmiuksia, kielitaitoa, kriittistä ajattelua, tiedon arviointikykyä sekä ymmärrystä yhteiskunnasta ja maailmasta.

Lukioiden toimintaedellytykset tulee turvata koko maassa. Alueellisesti kattava lukioverkko edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja mahdollistaa opiskelun lähellä kotia myös harvemmin asutuilla alueilla. Erityistehtävän saaneiden lukioiden rahoitus on turvattava.

Työelämään tutustuminen auttaa lukio-opiskelijoita tunnistamaan omia vahvuuksiaan, suunnittelemaan jatko-opintojaan ja saamaan kokemusta erilaisista ammateista. Lukioiden yhteistyötä korkeakoulujen, työelämän, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa tulee vahvistaa. Opiskelijoille on tarjottava mahdollisuuksia tutustua erilaisiin jatko-opinto- ja urapolkuihin jo lukioaikana.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen tulee tarjota opiskelijoille vahva ammattitaito, riittävät valmiudet työelämään ja yrittäjyyteen sekä mahdollisuus jatko-opintoihin. Koulutuksen tulee vastata muuttuvan työelämän tarpeisiin laadusta tinkimättä.

Ammatillisessa koulutuksessa on turvattava riittävä lähiopetus, henkilökohtainen ohjaus ja käytännön harjoittelu. Samalla on varmistettava, että opiskelijat saavat työelämässä tarvittavat arjenhallinnan, vuorovaikutuksen ja vastuunoton taidot. Ammatillisen koulutuksen arvostusta on vahvistettava, sillä Suomi tarvitsee tulevaisuudessakin ammattitaitoisia tekijöitä kaikilla toimialoilla.

Oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä sekä työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja oppisopimuskoulutusta tulee vahvistaa, jotta koulutus vastaa mahdollisimman hyvin työelämän osaamistarpeisiin ja turvaa osaavan työvoiman saatavuuden eri puolilla maata. Koulutustarjonnan ja aloituspaikkojen suunnittelussa tulee ennakoida alueellisia osaamistarpeita sekä nykyisten ja uusien kasvualojen työvoimatarpeita.

Hallituksessa käynnistimme ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilun, jonka tavoitteena on parantaa koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja työelämävastaavuutta. Vastaavasti uudistimme ammatillisen koulutuksen rahoitusta siten, että työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen osuutta painotetaan aiempaa enemmän.

Oppisopimus ja työelämäyhteydet

Oppisopimuskoulutus tarjoaa monelle nuorelle ja aikuiselle luontevan tavan yhdistää oppiminen ja työelämä. Oppisopimuksen käyttöä tulee edistää erityisesti aloilla, joilla tarvitaan työvoimaa ja käytännön ammattitaitoa. Oppisopimuskoulutusta tulee kehittää joustavana koulutusväylänä nuorille, alanvaihtajille, maahanmuuttajille sekä jatkuvan oppimisen tarpeisiin.

Oppisopimuskoulutuksen laatua, työpaikkaohjaajien osaamista sekä opiskelijoiden riittävää tukea tulee vahvistaa koko maassa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksiin toimia oppisopimustyöpaikkoina. Oppisopimuskoulutuksen

kannustimia tulee kehittää siten, että työnantajille aiheutuvat opiskelijan ohjauksen ja perehdyttämisen kustannukset huomioidaan nykyistä paremmin.

Työnantajien kynnystä tarjota oppisopimuspaikkoja tulee madaltaa huomioimalla opiskelijan osaamisen kehittyminen koulutuksen aikana. KD on jo pitkään ajanut kisälli-työehtosopimuksen käyttöönottoa. Mallissa oppisopimusopiskelijan palkka nousee osaamisen karttuessa ja tutkinnon osien valmistuessa kohti ammattilaisen palkkaa. Tällä vahvistetaan erityisesti nuorten, erityistä tukea tarvitsevien ja kotoutuvien maahanmuuttajien mahdollisuuksia hankkia ammatti. Parhaillaan ollaan lisäksi mahdollistamassa oppivelvollisuuden suorittaminen myös nuorten työpajatoiminnassa.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan toisen asteen opiskelijoiden oppimisen tukea sekä henkilökohtaista opintoohjausta.
- Vahvistetaan työelämä- ja yritysyhteistyötä ja lisätään yrittäjyys- ja talousosaamista.
- Turvataan opiskeluhuollon resurssit ja vahvistetaan opiskelijoiden hyvinvoinnin ja mielenterveyden tukea.
- Laajennetaan Harrastamisen Suomen mallia toiselle asteelle nuorten toiveiden perusteella.
- Lisätään liikuntaa toisen asteen koulutuksessa ja varmistetaan, että sitä sisältyy jokaiseen opiskelujaksoon kurssivalinnoista riippumatta.
- Otetaan toisella asteella käyttöön liikuntavalmentaja- ja koulu-PT-toimintaa opiskelijoiden liikkumisen ja henkilökohtaisen liikuntaohjauksen tueksi.
- Vahvistetaan urheilijoiden ja muiden tavoitteellisesti osaamistaan kehittävien nuorten mahdollisuuksia yhdistää opiskelu ja harrastus tai valmennus joustavilla opintojärjestelyillä, yksilöllisillä opintopoluilla sekä riittävällä ohjauksella.
- Vahvistetaan kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä, sekä huomioidaan oppilaitoksissa alaikäisen opiskelijan molemmat vanhemmat ja huolehditaan viestinnästä heidän oikeuksiensa mukaisesti.
- Vahvistetaan katsomuksellista yleissivistystä.
- Turvataan alueellisesti kattava lukio- ja ammatillisen koulutuksen verkosto.
- Lisätään lukioon pakolliset kahden viikon TET-jaksot ja yhdistetään siihen kahden viikon palkallinen kesätyötarjous.
- Lisätään ammatillisen koulutuksen lakisääteisesti turvattua lähiopetuksen määrää ja vähennetään opetushenkilöstön hallinnollista työtä.
- Selvitetään mahdollisuus sisällyttää ammatillisen koulutuksen yhteisiin tutkinnon osiin katsomusaineiden kokonaisuus, joka vahvistaa opiskelijoiden eettistä ajattelua, kulttuurien tuntemusta sekä valmiuksia toimia moniarvoisessa yhteiskunnassa.
- Kohdennetaan ammatillisen koulutuksen tarjontaa alueellisiin osaamistarpeisiin ja kasvualojen työvoimatarpeisiin.
- Panostetaan pelastusalan koulutukseen, henkilöstön riittävyyteen sekä alan veto- ja pitovoimaan.
- Kehitetään oppisopimuskoulutusta joustavana koulutusväylänä ja toteutetaan kisälli-TES.

- Vahvistetaan vammaisten nuorten toisen asteen koulutusmahdollisuuksia lisäämällä saavutettavia koulutuspolkuja ja tukipalveluja sekä kehittämällä työpajatoiminnan kytkentää tutkintoon johtavaan ja valmentavaan koulutukseen.
- Parannetaan menettelyjä, joilla oppilaitokset varmistavat opiskelijan riittävän kielitaidon opintoihin ja tutkintoon kuuluviin harjoitteluihin.
- Turvataan opiskelijan tarvitsemien tukipalvelujen jatkuvuus siirryttäessä toiselta asteelta korkeakoulutukseen.

4. Korkeakoulutus ja tutkimus

Suomen tulevaisuus perustuu korkeaan osaamiseen. Tarvitsemme korkeakoulutettuja osaajia vastaamaan työelämän muutoksiin, teknologiseen kehitykseen ja osaajapulaan. Hallituskaudella korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisätty. Opiskelijamäärien kasvu edellyttää riittäviä voimavaroja laadukkaaseen opetukseen ja ohjaukseen.

Korkeakoulujen rahoituksen tulee kannustaa laadukkaaseen koulutukseen, tutkintojen suorittamiseen ja valmistuneiden työllistymiseen. Työllistymisen painoarvoa tulee kasvattaa suhteessa suoritettujen tutkintojen määrään, jotta rahoitus kannustaa nykyistä vahvemmin myös sujuvaan siirtymiseen työelämään. Rahoitusmallissa tulee huomioida koulutusalojen erilaiset tehtävät ja alueelliset työmarkkinaolosuhteet.

Suomen korkeakoulujärjestelmä perustuu yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen muodostamaan duaalimalliin. Yliopistojen tehtävänä on harjoittaa tieteellistä tutkimusta sekä antaa siihen perustuvaa ylintä opetusta. Ammattikorkeakoulut kouluttavat työelämän tarpeisiin vastaavia asiantuntijoita, kehittävät alueellista osaamista sekä harjoittavat työelämälähtöistä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot tarjoavat väylän syventää ammatillista osaamista ja edetä asiantuntija- ja johtamistehtäviin. Molempien korkeakoulusektoreiden vahvuuksia ja tutkintoja tulee kehittää niiden erilaiset, mutta toisiaan täydentävät, tehtävät säilyttäen ja keskinäistä yhteistyötä lisäten.

Hallituksessa päätimme ottaa käyttöön avoimen korkeakoulun opintosetelin toisen asteen koulutuksesta valmistuneille nuorille, jotka eivät ole saaneet tutkintoon johtavaa korkeakoulupaikkaa. Opintoseteli mahdollistaa maksuttoman opiskelun avoimessa yliopistossa tai avoimessa ammattikorkeakoulussa. Tavoitteena on sujuvoittaa siirtymistä korkeakouluopintoihin, vähentää välivuosien kasautumista sekä vahvistaa nuorten mahdollisuuksia kehittää osaamistaan ja edetä koulutuspolullaan. Hallitus valmistelee myös uudistusta, joka mahdollistaisi korkeakoulututkinnon suorittamisen kokonaan avoimessa korkeakoulutuksessa ilman pääsykokeen suorittamista. Uudistuksen vaikutuksia koulutuksen tasa-arvoon tulee seurata.

Harjoittelupaikkojen saatavuus on turvattava, sillä työelämässä tapahtuva oppiminen ja harjoittelujaksot ovat olennainen osa monien alojen koulutusta, erityisesti sosiaali- ja

terveysalalla. Riittävät harjoittelumahdollisuudet mahdollistavat sujuvan opintopolun, ajallaan valmistumisen ja uusien ammattilaisten siirtymisen työelämään. Samalla harjoittelun ohjaukseen on varattava riittävät resurssit, jotta opiskelijat saavat laadukasta ohjausta ja työpaikkojen valmiudet ottaa opiskelijoita vastaan vahvistuvat.

Opiskelijoiden hyvinvointi, riittävä toimeentulo ja oikea-aikainen tuki turvaavat opintojen etenemistä ja valmistumista. Opiskeluterveydenhuollon, mielenterveyspalvelujen ja opintojen ohjauksen tulee vastata opiskelijoiden tarpeisiin. Hallituksessa korotimme korkeakouluopiskelijoiden ateriatukea ja uudistimme opintotukea opiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet paremmin huomioivaksi.

Opiskelijaperheiden arkea tulee tukea joustavilla opintojärjestelyillä, saavutettavilla perhepalveluilla ja riittävällä toimeentulolla. Hallituksessa päätimme korottaa opintotuen huoltajakorotusta toisesta lapsesta lähtien syksyllä 2027, ja perheellisten opiskelijoiden toimeentuloa tulee edelleen vahvistaa. Opintotuen ja opintolainan takaisinmaksun tulee huomioida erilaiset elämäntilanteet sekä tukea työkokemuksen karttumista ja työelämään siirtymistä. Myös opiskelijoiden velkaantumista tulee ennaltaehkäistä.

Yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja saavutettavia liikuntapalveluja tulee vahvistaa tukemaan hyvinvointia ja päihteetöntä opiskelijakulttuuria. Opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja vaikutusmahdollisuudet on turvattava yhdistymisvapautta kunnioittaen.

Vahva TKI-toiminta rakentaa osaamista, kilpailukykyä ja alueellista elinvoimaa

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on Suomen kilpailukyvyn perusta. Tutkimukseen perustuvien yritysten syntyä ja kasvua tulee edistää tuomalla yhteen tutkimus, osaaminen, rahoitus ja yritysten kehittämispalvelut. Yrityskiihdyttämöt, mentorointi sekä korkeakoulujen, yritysten ja julkisen sektorin pitkäjänteinen yhteistyö auttavat muuttamaan tutkimustiedon käytännön sovelluksiksi, uusiksi yrityksiksi, investoinneiksi ja kestäväksi talouskasvuksi.

Tutkimus- ja kehittämisrahoituksen tulee perustua pitkäjänteiseen, parlamentaarisesti sovittuun suunnitelmaan, joka vahvistaa tutkimuksen ja yhteistyön edellytyksiä sekä Suomen kansainvälistä kilpailukykyä tieteen, osaamisen ja innovaatioiden edelläkävijänä. Sekä perustutkimuksen että soveltavan tutkimuksen edellytykset, tutkimuksen vapaus ja korkea tieteellinen laatu on turvattava.

Korkeakoulut vahvistavat alueiden elinvoimaa, yritystoimintaa ja osaavan työvoiman saatavuutta. Korkeakoulujen yhteistyötä yritysten, kuntien ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa tulee lisätä kaikilla aloilla kasvun, innovaatioiden, työpaikkojen ja kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Opiskelijoiden tulee päästä mukaan TKI-toimintaan jo opintojen aikana harjoittelujen, opinnäytetöiden, yritysprojektien ja tutkimushankkeiden kautta. Näin vahvistetaan työelämäyhteyksiä, osaamisen hyödyntämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta.
Hallituskaudella käynnistetyssä tohtorikoulutuspilotissa on kehitetty käytäntöjä opintojen sujuvoittamiseksi ja valmistumisen nopeuttamiseksi tutkimuksen laadusta tinkimättä.

Tohtorikoulutuksen tulee antaa vahvat valmiudet sekä tutkijanuralle että asiantuntijatehtäviin yrityksissä ja muualla yhteiskunnassa.
Kansainväliset opiskelijat ovat Suomelle mahdollisuus osaavan työvoiman ja asiantuntijaosaamisen vahvistamisessa. Tavoitteena on, että opiskelijat työllistyvät, kotoutuvat ja rakentavat tulevaisuuttaan täällä. Koulutuksen tulee vastata Suomen työvoima- ja osaamistarpeisiin, ja opiskelijoille on varmistettava riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä yhteydet suomalaiseen työelämään. Erityisesti asiakas-, potilas- ja viranomaistehtäviin valmistuvien opiskelijoiden kielitaidon tulee olla sellaisella tasolla, että se mahdollistaa turvallisen ja laadukkaan työskentelyn sekä sujuvan vuorovaikutuksen suomeksi tai ruotsiksi.

Opiskelijoille on annettava realistinen kuva opiskelusta, kustannuksista ja työllistymismahdollisuuksista sekä edellytettävä riittävää toimeentuloa. Samalla Suomen tulee olla houkutteleva toimintaympäristö kansainvälisille tutkijoille, opettajille ja muille korkeasti koulutetuille osaajille sujuvien lupaprosessien, toimivien palvelujen ja perheystävällisten käytäntöjen avulla.

Toimenpiteet:

- Lisätään korkeakoulujen aloituspaikkoja erityisesti työvoimapulasta kärsivillä aloilla ja turvataan koulutuksen laatu sekä riittävät opetus- ja ohjausresurssit.
- Tuetaan jatkuvaa oppimista koko työuran ajan ja lisätään joustavia opintomahdollisuuksia työn ohessa opiskeluun.
- Varmistetaan harjoittelupaikkojen saatavuus
- Laajennetaan harjoittelutuki osaksi ammattikorkeakoulujen tutkintoja.
- Sijoitetaan harjoittelut koulutuksen loppuvaiheeseen ja varmistetaan opiskelijoiden riittävä osaaminen ennen harjoittelua.
- Lisätään harjoittelumahdollisuuksia jaksottamalla harjoittelua pitkin vuotta. Selvitetään harjoittelutuen tarve aloilla, jossa on suurimmat haasteet harjoittelupaikkojen saamiseen.
- Vahvistetaan vammaisten opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksia ja tuettua siirtymistä koulutuksesta työelämään yksilöllisellä ohjauksella sekä yhteistyöllä työhönvalmennuksen ja tuetun työllistymisen palvelujen kanssa.
- Painotetaan harjoittelupaikkojen ja esim. lääkärikoulutuksen erikoistumispaikkojen jakamisessa Suomessa opiskelevien ensisijaista oikeutta.
- Tuetaan opiskelijoiden hyvinvointia ja mielenterveyttä.
- Turvataan opiskelun saavutettavuus ja vammaisten opiskelijoiden tarvitsemat yksilölliset järjestelyt ja tukipalvelut.
- Edistetään opintojen ja perhe-elämän yhdistämistä.
- Korotetaan opintotuen huoltajakorotusta ja kehitetään joustavia opintojärjestelyjä perheellisten opiskelijoiden arjen ja toimeentulon tukemiseksi.
- Hyvitetään opintojen aikana vanhemmaksi tulevien opintolaina kokonaan 2 500 euroa ylittävältä osuudelta. Hyvitys koskisi myös jo ennen lapsen saantia nostettua opintolainaa.
- Kannustetaan työkokemuksen kerryttämiseen korkeakouluopintojen ohella porrastamalla opintotuen tulorajoja ylöspäin kohti valmistumista.
- Huolehditaan siitä, ettei opintolainojen takaisinmaksuvelvoitteet muodostu esteeksi ottaa vastaan osa-aikaistakaan työtä.

- Vahvistetaan urheilijoiden kaksoisuraa joustavilla opintojärjestelyillä ja riittävällä ohjauksella.
- Muutetaan ylioppilaskuntien jäsenyys vapaaehtoiseksi ja turvataan niiden lakisääteisten tehtävien hoitaminen.
- Rakennetaan korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, kuntien ja yritysten yhteistyöllä innovaatioekosysteemejä sekä edistetään niiden yhteyteen startup-yritysten kasvualueita.
- Lisätään tutkimustulosten kaupallistamisen osaamista ja rahoitusta sekä vahvistetaan keksintöjen suojaamista ja kehittämistä tuotteiksi, palveluiksi ja vientiliiketoiminnaksi.
- Turvataan tutkimuksen vapaus ja korkeatasoinen perustutkimus.
- Vahvistetaan alueellisten korkeakouluyksiköiden asemaa.
- Ennakoidaan alueellisia osaamistarpeita ja kasvualojen työvoimatarpeita tohtorikoulutuksessa.
- Arvioidaan tohtorikoulutuspilotin tulokset ja hyödynnetään toimivia käytäntöjä tohtorikoulutuksen kehittämisessä.
- Sisällytetään suomen tai ruotsin kielen perusopinnot pakolliseksi osaksi kansainvälisten opiskelijoiden tutkintoja korkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa, ellei opiskelijalla ole jo vastaavaa kielitaitoa.
- Opiskelijoita on kannustettava jäämään Suomeen töihin myöntämällä valmistuneille opiskelijoille automaattisesti työlupa.
- Puututaan yhdessä korkeakoulujen kanssa koulutusagenttien harhaanjohtavaan markkinointiin.
- Sujuvoitetaan kansainvälisten tutkijoiden, opettajien ja muiden korkeakoulujen tarvitsemien osaajien lupaprosesseja ja Suomeen asettumista.

5. Jatkuva oppiminen ja vapaa sivistystyö

Elinikäinen oppiminen ja kouluttautuminen kuuluvat kaikille iästä, koulutustaustasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Työelämän muutokset edellyttävät jatkuvaa uuden oppimista, osaamisen päivittämistä ja mahdollisuutta uudelleenkouluttautumiseen koko työuran ajan. Siksi joustavia opintopolkuja, työn ohessa opiskelua sekä tutkintoa lyhyempiä osaamiskokonaisuuksia tulee lisätä. Vapaan sivistystyön, avoimen korkeakouluopetuksen sekä täydennyskoulutuksen mahdollisuuksia tulee hyödyntää nykyistä laajemmin jatkuvan oppimisen tukena.

Opiskelu kokopäivätyön ohessa ei kuitenkaan ole kaikissa tilanteissa mahdollista. Siksi lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle tarvitaan aiempaa paremmin kohdennettu ja tehokkaampi tukimalli, joka mahdollistaa osaamisen päivittämisen ja uudelleenkouluttautumisen silloin, kun työtehtävät muuttuvat tai aiempi ammatti ei enää tarjoa työllistymismahdollisuuksia. Tukimallissa tulee painottaa työvoimapula-aloille kouluttautumista, osaamistason nostamista ja työllistymismahdollisuuksien parantamista.

Vapaa sivistystyö tarjoaa kaikenikäisille matalan kynnyksen mahdollisuuksia oppimiseen, osaamisen kehittämiseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Kansanopistot, kansalaisopistot, kesäyliopistot ja opintokeskukset tukevat jatkuvaa oppimista, kotoutumista ja osallisuutta sekä ehkäisevät syrjäytymistä. Pienet ryhmät, turvalliset aikuiset sekä yhteinen asuminen ja arki voivat tarjota tärkeää tukea erityisesti nuorille, jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen ulkopuolelle.
Rahoituksen ja hallinnollisten käytäntöjen tulee mahdollistaa tällaiset joustavat koulutuspolut. Kansanopistojen rahoituksessa on huomioitava myös opiskelijoiden asumisen järjestämisestä sekä usein vanhojen ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ylläpidosta aiheutuvat kustannukset.

Kirjastot ovat suomalaisen sivistyksen, lukutaidon ja demokratian kulmakiviä. Ne tarjoavat maksuttoman pääsyn tietoon, kirjallisuuteen, kulttuuriin ja digitaalisiin palveluihin sekä tukevat lasten ja nuorten lukutaitoa, elinikäistä oppimista ja kansalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia hankkia tietoa. Kirjastojen merkitys korostuu myös medialukutaidon, tiedon arviointikyvyn ja digitaitojen vahvistamisessa. Laadukkaat kirjastopalvelut tulee turvata koko Suomessa.

Toimenpiteet:

- Luodaan aikuiskoulutustuen tilalle aiempaa paremmin kohdennettu ja tehokkaampi tukimalli, joka tukee työikäisten osaamisen päivittämistä, koulutustason nostamista ja uudelleenkouluttautumista erityisesti työvoimapula-aloille.
- Vahvistetaan aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä mahdollisuuksia täydentää osaamista.
- Räätälöidään työttömien työnhakijoiden koulutusta yhteistyössä yritysten ja oppilaitosten kanssa vastaamaan konkreettisiin rekrytointi- ja osaamistarpeisiin.
- Turvataan kansanopistojen, kansalaisopistojen, kesäyliopistojen ja opintokeskusten toimintaedellytyksiä koko maassa.
- Hyödynnetään vapaata sivistystyötä nykyistä vahvemmin kotoutumisen, jatkuvan oppimisen ja syrjäytymisen ehkäisyn tukena.
- Lisätään kotona lapsiaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille ja oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajanuorille mahdollisuuksia suorittaa perusopetus joustavasti ja nopeutetusti aiempi osaaminen ja tarvittava kielituki huomioiden.
- Helpotetaan kansanopistojen mahdollisuuksia tarjota koulutusta ja tukea syrjäytymisvaarassa oleville nuorille joustavammalla rahoituksella ja kevyemmällä byrokratialla.
- Kehitetään kansanopistojen rahoitusta vastaamaan opiskelijoiden asumisen ja ohjauksen sekä kiinteistöjen ylläpidon ja välttämättömien investointien todellisia kustannuksia.
- Vahvistetaan lukutaitoa, lukemiskulttuuria sekä medialukutaitoa.
- Turvataan kirjastojen saavutettavat ja maksuttomat palvelut koko Suomessa.

6. Tekoäly ja digitaalisuus oppimisen tukena

Digiosaaminen on keskeinen kansalaistaito, jota tulee vahvistaa kaikilla koulutusasteilla ja jatkuvassa oppimisessa. Koulutuksen tehtävänä on antaa jokaiselle oppijalle valmiudet toimia digitaalisessa yhteiskunnassa sekä päivittää osaamistaan työelämän muuttuessa. Tekoälyn ja muiden digitaalisten työvälineiden vastuullista, kriittistä ja tarkoituksenmukaista käyttöä tulee opettaa osana näitä valmiuksia.

Oikein hyödynnettynä tekoäly voi tukea oppimista yksilöllisesti, auttaa vaikeiden asioiden ymmärtämisessä, tarjota lisäharjoituksia sekä tukea erilaisia oppijoita. Samalla se voi vapauttaa opettajien aikaa opetuksen, ohjauksen ja kohtaamisen ydintehtäviin. Digitaaliset oppimisympäristöt voivat myös parantaa koulutuksen saavutettavuutta erityisesti pienissä kunnissa ja haja-asutusalueilla sekä edistää yhdenvertaisia koulutusmahdollisuuksia koko maassa.

Tekoälyn tuottama tieto ei ole aina luotettavaa, mikä korostaa lähdekriittisyyden, medialukutaidon ja tiedon arvioinnin merkitystä. Teknologian tulee tukea oppimista, ei korvata omaa ajattelua, harjoittelua ja vuorovaikutusta. Lukemisen, kirjoittamisen, laskemisen ja käsin kirjoittamisen tulee säilyä koulutuksen perustana. Opettajan rooli oppimisen ohjaajana, kasvattajana ja kriittisen ajattelun vahvistajana on keskeinen myös tekoälyn aikakaudella.

Digitaalisten oppimisympäristöjen ja tekoälyratkaisujen käyttöönotossa on huolehdittava tietosuojasta, tietoturvasta sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Teknologia on oppimisen väline, ei itseisarvo. Tavoitteena tulee olla, että jokainen oppija osaa hyödyntää digitaalisia välineitä ja tekoälyä tavalla, joka vahvistaa oppimista, luovuutta ja tulevaisuuden työelämävalmiuksia.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan digiosaamista ja tekoälyn vastuullisen, turvallisen ja kriittisen käytön opetusta kaikilla koulutusasteilla sekä jatkuvassa oppimisessa.
- Turvataan perustaitojen ja oman ajattelun kehittyminen. Sovitetaan digitaalisten välineiden ja tekoälyn käyttö oppijoiden ikään ja valmiuksiin.
- Vahvistetaan opettajien digipedagogista ja tekoälyosaamista opettajankoulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa.
- Hyödynnetään digitaalisia oppimisympäristöjä ja tekoälyä oppimisen tuessa sekä koulutuksen saavutettavuuden parantamisessa.
- Varmistetaan opetuksessa käytettävien digitaalisten palvelujen tietosuoja, tietoturva ja saavutettavuus.
- Arvioidaan digitaalisten välineiden ja tekoälyn vaikutuksia oppimiseen, hyvinvointiin ja opettajien työmäärään sekä kehitetään käyttöä tutkimustiedon pohjalta.